

ביאורים

לעבריים הייתה תפיסה אחרת על מהותו של השכר בעולם הבא. הם סברו שהשכר הוא שיא ההנאה החומרית. איך הם הגיעו לתפיסה זו? האדם לא יכול לצפות למשהו טוב שאין לו שום מושג מהו. כל הנאה או שכר שהאדם יכול לחשוב עליו בעתיד הוא רק כזה שהוא גם חווה אותו בהווה או בעבר. זה הדבר אשר גרם לעבריים לחשוב שהשכר בעולם הבא הוא שיא ההנאות והעינוגים שהאדם יכול לדמיין שישגי בעולם הזה.

העבריים גם בדקו מהו הדבר שאליו נמשכת הנפש, שהיא הצד היותר עליון באדם. הם גילו שנפשו של האדם נמשכת לענייני עריות, ולכן טענו שהשכר בעולם הבא הוא חומרי מכיוון שאליו הנפש משתוקקת בעולם הזה. הרמב"ם לא מכחיש שהנפש מחמדת עניינים אלו. בהלכות איסורי ביאה [כב, יט] כותב הרמב"ם במפורש ש"גול ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן". למרות זאת הוא מכנה את העבריים טיפשים משום שהם לא הבינו שהנפש מחמדת לחומריות רק כשהיא בתוך גוף. מטרת השתוקקות היא שהאדם לא יתעלם מקיום גופו ומההמשכיות של הדור הבא, לכן קבע הרמב"ם בטבע האדם לרצות את ענייני הגוף ולהשתוקק אליהם. כל זה רק כאשר האדם מופיע דרך גוף שיש ערך לחזקו ולקיימו, אך בעולם הבא, שבו אין גוף חומרי, לא ייתכן שזהו השכר של הנפש. דבר זה מסביר מדוע הנביאים לא התנבאו על העולם הבא. גם הנביאים הגדולים היו בעלי גוף, ולכן לא יכלו לתאר בנבואתם אלא רק מה שמתאר מציאות חומרית עליונה שהיא ימות המשיח.

הרמב"ם מביא ראיה לכך שהשכר החומרי הוא לא המטרה מדוד המלך. לדוד היה הכול - כסף, מעמד, נשים וכבוד. למרות זאת הוא התאוה למשהו אחר לגמרי. כל חייו היו כמיהה לראות בטוב ה'. דבר זה מלמדנו שהשכר בעולם הבא גדול יותר מכל הנאות העולם הזה.

הרחבות

• גודל הפער שבין תענוג רוחני לגשמי

טובת חיי העולם הבא - אין לה ערך ודמיון. הרמב"ם במקום אחר, הסביר שההבנה של השכר בעולם הבא רחוקה מאוד מאיתנו: "דע כי כשם שלא ישיג הסומא את הצבעים... כך לא ישיגו הגופות התענוגות הנפשיים... שאין אצלנו כלל עונג וזולת עונג הגופות בלבד והשגת החושים... וכל שהוא חוץ מזה הרי הוא אצלנו בלתי מצוי ולא נכיריהו ולא נשיגהו בעיון ראשון אלא אחרי חקירה מרובה. והדבר כך לפי שאנו בעולם הגופני ולא נוכל להשיג אלא תענוגיו". והסביר עד כמה גדולים התענוגים הנפשיים: "אבל התענוגות הנפשיים הם תמידיים בלתי נפסקים, אין בינם ובין אלו התענוגות שום יחס בשום אופן כלל... אם נזדכך ממנו מי שנזדכך והגיע לאותה המעלה אחר המות, לא ישיג את התענוגות הגופניים ולא ירצם אלא כמו שירצה המלך האדיר במלכות שיעקר ממלכותו ויחזור לשחק בכדור ברחובות, ואף על פי שכבר היה בזמן מסויים בלי ספק מעדיף את המשחק באותו הכדור על המלכות והוא בהיותו בגיל צעיר בזמן סכלותו בשני הדברים יחד, כמו שאנו מעדיפים היום התענוג הגופני על הנפשי".

בהמשך, כתב הרמב"ם שיש ללמוד דבר זה גם ממה שאנו רואים בעולם הזה - אנשים מעדיפים להתאמץ מאוד כדי להשיג הנאה שהיא רוחנית יותר כמשרה או כבוד. ומכאן יש ללמוד - "כל שכן אותו התענוג לא יתחלק ולא יתואר ואין למצוא משל להמשיל בו אותו התענוג אלא כמו שאמר הנביא, מתפלא מעצמתו - מה רב טובך אשר צפנת ליראך פעלת לחוסים בך" [הקדמה לפירוש פרק חלק].

שאלות לדין

- עד כמה צריך האדם לעסוק ביומיום ב"עולם הבא"? האם יש בזה סיכון מסוים?
- מדוע עשה ה' שהאדם לא יוכל להשיג ולהבין לגמרי את מציאות "העולם הבא"?

11 שָׁמָּא תַּקַּל בְּעֵינֶיךָ טוֹבָה זֹאת, וּתְדַמָּה שְׂאִין שְׂכַר הַמְּצוּזוֹת וְהַיֵּית הָאֲדָם שְׁלָם בְּדַרְכֵי טוֹבַת הַגּוֹף הָאֲמָת אֲלָא לְהֵיחֵיטּוּ אֹכֵל וְשׁוֹתָה מֵאֲכָלוֹת טוֹבוֹת, וּבֹעֵל צוּרוֹת נְאוֹת, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי שֵׁשׁ וְרִקְמָה, וְשׁוֹכֵן בְּאֶהְלֵי שֵׁן, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֵי כֶסֶף וְזָהָב, וְדַבְּרִים הַדּוֹמִים לְאֵלוֹ, כְּמוֹ שְׂמִדְמִין אֵלֹהֵי הָעֲרַבִּים. הַטְּפָשִׁים הָאֵוִילִים הַשְּׂטוּפִים בְּזָמָה.

21 אֲבָל הַחֲכָמִים וּבְעֵלֵי דַעְהָ יָדְעוּ שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּאִי וְהַבֵּל הֵן, וְאִין בְּהֵם תּוֹחֲלֵת, וְאִינָה טוֹבָה גְדוֹלָה אֲצִלְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲלָא מִפְּנֵי שְׂאֵנוּ בְּעֵלֵי גּוֹף וְגוֹיָה. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֹהֵי - צְרָכֵי הַגּוֹף הֵן, וְאִין הַנְּפֶשׁ מִתְאַוָּה לָהֶן וּמְחַמְדָּתָן אֲלָא מִפְּנֵי צְרָךְ הַגּוֹף, כְּדִי שְׂיִמְצָא חֶפְצוֹ וְיַעֲמֵד עַל בְּרִיּוֹ; וּבְזָמַן שְׂאִין שֶׁם גּוֹף - נִמְצָאוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֹהֵי בְּטָלִין.

31 הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁתְּהִיָּה בָּהּ הַנְּפֶשׁ בְּעוֹלָם הַבָּא - אִין שֶׁם דְּרָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׂיָגָה בָּהּ וְלִידַע אוֹתָהּ, שְׂאִין אֲנוּ יוֹדְעִין בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲלָא טוֹבַת הַגּוֹף, וְלָהּ אֲנוּ מִתְאַוִּין; אֲבָל אוֹתָהּ הַטּוֹבָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וְאִין לָהּ עֵרָךְ בְּטוֹבוֹת שְׁלֵעוֹלָם הַזֶּה אֲלָא דְרָךְ מְשָׁל. אֲבָל בְּדַרְךָ הַהֲאֲמָת, שְׁנַעֲרָךְ טוֹבוֹת הַנְּפֶשׁ בְּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ טוֹבַת הַגּוֹף בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּמִשְׁקָה - אִינּוּ כֵּן; אֲלָא אוֹתָהּ הַטּוֹבָה גְּדוֹלָה עַד אִין חֶקֶר, וְאִין עֵרָךְ וְאִין דְּמִיּוֹן. הוּא שְׂאֲמַר דָּוִד: "מָה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפַּנְתָּ לִירְאֶיךָ, פְּעַלְתָּ לַחֲסִידִים בָּךְ" (תהילים לא, ו).

11 וְכַמְּהָ הַמְּהָ דָּוִד וְהַתְּאַוָּה לַחֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא, שְׂנַאֲמַר: "לוֹאֵל הַאֲמַנְתִּי לְרֵאוֹת בְּטוֹב יִי בְּאַרְצֵי חַיִּים" (שם כז, א).

21 כְּכַר הוֹדִיעוּנוּ חֲכָמִים הָרַאשׁוֹנִים שֶׁטוֹבַת הָעוֹלָם הַבָּא - אִין כֹּחַ בְּאֲדָם לְהַשְׂיָגָה עַל בְּרִיָּה, וְאִין יוֹדַע גְּדוֹלָה וְנִפְיָה וְעֲצָמָה אֲלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ; וְשֶׁכָּל הַטּוֹבוֹת שְׂמִתְנַבְּאִין בְּהוֹן הַנְּבִיאִים לְיִשְׂרָאֵל - אִינּוּ אֲלָא לְדַבְּרִים שְׁלֵגוֹף, שְׁנַהֲנִין בְּהוֹן יִשְׂרָאֵל בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, בְּזָמַן שֶׁתְּחִזֹּר הַמְּמִשְׁלָה לְיִשְׂרָאֵל.

31 אֲבָל טוֹבַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא - אִין לָהּ עֵרָךְ וְדְמִיּוֹן, וְלֹא דְמוּיָה הַנְּבִיאִים, כְּדִי שְׁלֹא יִפְחַתּוּ אוֹתָהּ בְּדְמִיּוֹן. הוּא שְׂיִשְׁעִיָּהוּ אוֹמֵר: "עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ עֲשֵׂה לְמַחְפָּה לּו" (ישעיה סד, ו). כְּלוֹמַר: הַטּוֹבָה שְׁלֹא רָאִתָּה אוֹתָהּ עֵין נְבִיא, אֲלָא עֲשֵׂה אוֹתָהּ הָאֱלֹהִים לְאֲדָם שְׂמִחָה לּו. אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל הַנְּבִיאִים כָּלָן לֹא נִתְנַבְּאוּ אֲלָא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, אֲבָל הָעוֹלָם הַבָּא - "עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ".

ח זֶה שְׂקָרָאוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים 'הָעוֹלָם הַבָּא' - לֹא מִפְּנֵי שְׂאֵנוּ מְצוּי עֵתָהּ, וְזֶה הָעוֹלָם אוֹבֵד וְאֲחֵר כֶּף יְבֹא אוֹתוֹ הָעוֹלָם; אִין הַדְּבָר כֵּן, אֲלָא הֵרִי הוּא מְצוּי וְעוֹמֵד, שְׂנַאֲמַר: "מָה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפַּנְתָּ לִירְאֶיךָ" (תהילים לא, ו). וְלֹא קָרְאוּהוּ 'הָעוֹלָם הַבָּא', אֲלָא מִפְּנֵי שְׂאוֹתָן הַחַיִּים בְּאִין לוֹ לְאֲדָם אֲחֵר חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה שְׂאֵנוּ קְנִיּוֹן בּוֹ בְּגוֹף וְנֶפֶשׁ, וְזֶה הוּא הַנְּמִצָּא לְכָל אֲדָם בְּרַאשׁוֹנָה.

צוּרוֹת נְאוֹת - נשים יפות. **שש** - בגד פשתים (כלי המקדש ח, א). **בְּאֶהְלֵי שֵׁן** - בתים מחופים בשנהב. **הַעֲרַבִּים** - המאמינים בדת האסלאם. **זָמָה** - זנות. **הַבְּאִי** - שטות. **תּוֹחֲלֵת** - תקווה לנצח. **בְּרִיּוֹ** - בריאותו. **עֵרָךְ** - השוואה. **הַמָּה** - השתוקק. **שְׂנַאֲמַר**: "לוֹאֵל" וכו' - אילו לא הייתי מאמין בעולם הבא, כבר הייתי אוֹבֵד. **הַנְּמִצָּא לְכָל אֲדָם בְּרַאשׁוֹנָה** - העולם הזה. אבל העולם הבא אינו לכל אדם, ומי שכן, נמצא בו לפי דרגתו (להלן ט, 4א; "ולפי גודל חכמתו...").